

السلامة العامة

راهنمای آموزش کودکان کم توان ذهنی

ویژه مربیان

با مقدمه رئیس سازمان بهزیستی کشور

دفتر پنجم

علوم و اطلاعات عمومی

عنوان و نام پدید آور : راهنمای آموزش کودکان کم توان ذهنی: ویژه مربیان/گروه مولفان فرید
مفیدی... [و دیگران]: با مقدمه رییس سازمان بهزیستی.

مشخصات نشر : تهران: سازمان بهزیستی کشور، ۱۳۸۷ .

مشخصات ظاهری : ج ۶: مصور.

شابک : دوره: ۲-۵۵۱۷-۰۰-۶۰۰-۹۷۸ : ج ۵: ۵-۹۱-۶۷۶۹-۶۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : گروه مولفان علیرضا سعادت، علی حسین معین نعمتی، فرید مفیدی، کاظم نظم ده، با همکاری: فاطمه جعفری، انیس سهیلی، فائقه مصباح، فهیمه نجاتی.

مندرجات : ج ۱. مهارتهای شناختی پایه. - ج ۲. مهارتهای خود یاری. - ج ۳. مهارتهای ریاضی. - ج ۴. مهارتهای
ترسیم. - ج ۵. علوم و اطلاعات عمومی. - ج ۶. مهارتهای اجتماعی.

موضوع : کودکان عقب مانده

موضوع : کودکان عقب مانده- آموزش و پرورش

شناسه افزوده : فرید مفیدی - ۱۳۴۸

شناسه افزوده : سازمان بهزیستی کشور

رده بندی کنگره: HV۸۹۱/۲ ۱۳۸۷

رده بندی دیویی: ۳۶۲/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۱۶۰۱۹۰۸

عنوان: راهنمای آموزش کودکان کم توان ذهنی - دفتر پنجم - علوم و اطلاعات عمومی

گروه مؤلفان (به ترتیب الفبا): علیرضا سعادت، علی حسین معین نعمتی، فرید مفیدی، کاظم نظم ده

با همکاری: فاطمه جعفری، انیس سهیلی، فائقه مصباح، فهیمه نجاتی

ناشر: اداره کل روابط عمومی سازمان بهزیستی کشور

صفحه آرا: گروه سایه سان

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: خجسته

طراح جلد: کاوه کهن

شمارگان: ۲۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: چاپ اول - ۱۳۸۷

شابک دوره: ۲-۵۵۱۷-۰۰-۶۰۰-۹۷۸

شابک دفتر پنجم: ۵-۹۱-۶۷۶۹-۶۶۴-۹۷۸

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	مقدمه
۶	پیشگفتار
بخش اول: شناخت خود	
۷	شناخت نام خود
۷	شناخت اعضاء بدن
۹	جنسیت
۱۰	اطلاعاتی راجع به خود و خانواده
۱۳	بخش دوم: شناخت اشیاء
۱۵	بخش سوم: شناخت حیوانات
۱۷	بخش چهارم: شناخت میوه‌ها
۱۹	بخش پنجم: رنگ‌ها
۱۹	تمیز رنگ (جور کردن رنگ‌ها)
۲۰	تشخیص رنگ (شناخت رنگ)
۲۱	بیان رنگ
۲۱	تعمیم رنگ
۲۱	رنگ‌های سمبولیک
بخش ششم: آب و هوا	
۲۳	شب و روز
۲۴	برف و باران
۲۵	آب، خاک، آتش
۲۵	باد، رعدوبرق، زلزله

۲۶ ایام هفته
۲۷ فصل‌های سال
۲۹ بخش هفتم: وسایل نقلیه
۳۱ بخش هشتم: گیاهان
۳۳ بخش نهم: محیط طبیعی و مکان‌ها
۳۵ بخش دهم: محیط شهری
۳۷ بخش یازدهم: جاندار و بی‌جان
۳۹ بخش دوازدهم: خوراکی‌ها
۴۱ بخش سیزدهم: مفاهیم متضاد
۴۳ بخش چهاردهم: بیماری‌ها و راه‌های پیشگیری و مبارزه با آنان

مقدمه

از دیرباز همواره تعداد چشمگیری از افراد بر اثر عوامل مختلفی اعم از وراثت، مشکلات دوران بارداری و حین و پس از تولد و نیز بیماری‌ها و سوانح دچار نواقص ذهنی و یا جسمی می‌گردند که این عوارض و مشکلات یا به عبارتی معلولیت‌ها در تمام دوران زندگی و تا پایان عمر با آنان همراه می‌باشد.

انجام اقدامات پیشگیرانه به منظور کاهش نرخ رشد معلولیت با بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های مختلف و نیز ایجاد امکانات رفاهی و اجرای برنامه‌های متعدد و متنوع توانبخشی در وجوه توانپزشکی، توانبخشی اجتماعی، توانبخشی حرفه‌ای و به ویژه توانبخشی آموزشی همگی از جمله وظایف ذاتی سازمان بهزیستی کشور بوده که تولید امور معلولان را بعهده دارد. ارائه چنین خدماتی به جامعه و افراد معلول و خانواده آن‌ها نویدبخش آن است که در چشم‌انداز زندگی این عزیزان شرایطی ایجاد شده و تسهیلات و زمینه‌هایی فراهم گردد تا ایشان از شرایط برابر با سایر افراد جامعه برخوردار شده و با مشارکت هر چه بیشتر و عینی‌تر در جهت تجلی حقوق حقه خود گام بردارند.

هدف از تهیه و تدوین مجموعه آموزشی حاضر که به اهتمام معاونت توانبخشی سازمان برای اولین بار آماده شده شامل گردآوری اطلاعات آموزشی در زمینه مهارت‌های فردی و اجتماعی معلولان ویژه مربیان شاغل در مراکز معلولان ذهنی بوده تا با بکارگیری اصول و مطالب آن بعنوان کتاب کار و ابزاری برای برنامه‌ریزی آموزشی و کاربردی جهت آموزش کودکان معلولی ذهنی مورد بهره‌برداری لازم قرار گیرد.

امید است انتشار این مجموعه موجب ارتقاء سطح زندگی و کسب استقلال عزیزان معلول ذهنی گردیده و آنان را در غلبه بر مشکلات ناشی از معلولیت یاری نماید.

دکتر ابولحسن فقیه

رئیس سازمان بهزیستی کشور

پیشگفتار

قصد و هدف مادر درس علوم، افزایش آگاهی و اطلاعات کودک از خود، دیگران، موجودات و پدیده‌های محیط زندگی و اطراف می‌باشد. به عبارتی در این درس تلاش اصلی برافزایش سطح اطلاعات عمومی کودک خواهد بود، این قسمت گستره‌ای از مفاهیم عینی چون شناخت خود و محیط پیرامون تا مفاهیمی انتزاعی چون احساسات و... را دربرمی‌گیرد.

در این بخش سعی شده است مواردی را که جزء مواد پایه‌ای در درس علوم می‌باشند بطور خلاصه شرح داده شوند و راهکارهایی جهت آموزش در قالب فعالیت‌های پیشنهادی ارائه گردد. مربی می‌تواند از هر قسمت مفهوم یا مفاهیمی را انتخاب و سپس با کمک اجرای فعالیت‌های پیشنهادی به اهداف خواسته شده برسد. البته این موضوع را مدنظر داشته باشید که مربی با آگاهی کامل از هدف تمرین مطرح شده در صورتی که تشخیص می‌دهد می‌تواند با فعالیت و سبک آموزشی دیگری هم به آن هدف برسد، اصراری برانجام دادن فعالیت‌های پیشنهاد شده در این مبحث نیست و می‌تواند با حفظ هدف آموزشی، فعالیت دیگری را جانشین آن نموده و حتی می‌تواند در موارد خاص تمرینات را جابجانی نماید.

در این درس به آموزش موارد زیر می‌پردازیم:

- ۱) شناخت خود شامل (شناخت اعضاء بدن، جنسیت، اطلاعات راجع به خود و خانواده)
- ۲) شناخت اشیاء (وسایل خانه، وسایل نظافت شخصی، پوشاک، لوازم مدرسه، وسایل آشپزخانه)
- ۳) شناخت حیوانات (نام حیوانات، گروه یا طبقه آنها، زندگی، غذا، وحشی یا اهلی بودن آنها)
- ۴) شناخت خوراکی‌ها شامل (میوه‌ها، تنقلات، غذاها، نوشیدنی‌ها نام هریک از موارد فوق، شکل و مزه و....)
- ۵) رنگ‌ها شامل (تمیز، شناخت، بیان، تعمیم، سمبولیک)
- ۶) آب و هوا شامل (روز، شب، باران، برف، باد، رعد و برق، زلزله آب، خاک، سیل، روزهای هفته، فصل‌ها و....)
- ۷) وسایل نقلیه شامل (دوچرخه، کامیون، اتوبوس و....)
- ۸) شناخت گیاهان شامل (تصویر گیاه، ریشه، ساقه و....)
- ۹) محیط طبیعی شامل (کوه، دریا، زمین، آسمان، باغ وحش و....)
- ۱۰) محیط شهری شامل (کوچه، خیابان، چهارراه، میدان و....)
- ۱۱) آشنایی با موجودات جاندار و بی‌جان
- ۱۲) مفاهیم متضاد شامل (زشت و زیبا، گرم و سرد و....)
- ۱۳) بیماری‌ها و بهداشت فردی
- ۱۴) مشاغل

بخش اول

شناخت خود

یکی از گام‌های رسیدن به سطوح مختلف شناخت در کودکان، بالا رفتن سطح شناخت آنان از محیط پیرامون خود می‌باشد. بدیهی است که قبل از رسیدن به این مرحله کودک باید به شناخت از خود که یکی از اساسی‌ترین پایه‌های رشد شناختی و کسب مهارت‌های مختلف زندگی است، رسیده باشد. البته این شناخت به تدریج در سطوح مختلف تکمیل و کامل‌تر خواهد شد. شناخت خود شامل مراحل زیر می‌باشد:

شناخت نام خود

اولین مرحله‌ی شناخت از خود این است که وقتی نام وی را صدا می‌زنند، عکس العمل نشان دهد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) ابتدا کودک را با نام صدا بزنید. اگر کودک عکس العمل نشان نداد، توجه وی را جلب نمایید.

ب) تمرین بالا را تا جایی ادامه دهید که مطمئن شوید، با شنیدن نام خود برمی‌گردد.

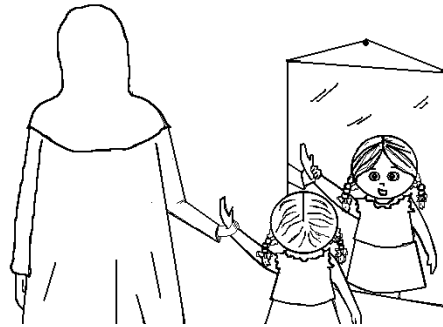
شناخت اعضاء بدن

به دلیل آن‌که شناخت اعضاء بدن یکی از پیش نیازهای مهارت‌هایی چون ادراک فضایی، جهت یابی و... می‌باشد از اهمیت زیادی برخوردار است که شامل نشان دادن، نام بردن و درک کاربرد هر یک از اعضاء بدن می‌باشد. (آریان فر ۱۳۷۶)

فعالیت‌های پیشنهادی

الف) ابتداء تک تک اعضاء بدن را به کودک نشان دهید و نام ببرید. البته جهت سهولت کار و جلب توجه، بهتر است ابتدا از خود کودک، کودکان دیگر و در نهایت از عروسک استفاده نمایید.

ب) کودک را مقابل آینه قرار دهید، اعضاء مورد نظر را نشان دهید و نام ببرید. البته همراه بودن این مرحله با تقلید حرکات اندامها و یا تحريك آنها، تمرين را جذاب تر و يادگيري را سهل تر می نماید.

ج) هر یک از اعضاء آموزش داده را نام ببرید و از کودک بخواهید آنها بکاربرد (مثلاً دست بالا-چشم را ببندو...)

د) از کودک بخواهید اعضاء بدن خود و اطرافیان را نشان دهد.

ه) در سطوح بالاتر از کودک بخواهید که اعضاء بدن پازل را شناسایی و هر یک را در جای خود قرار دهد.

و) تمرینات فوق را با استفاده از تصاویر (نشان دادن اعضاء روی تصویر، رنگ کردن عضو مورد نظر و...) انجام دهید.

نکات مورد توجه:

- هر دوره آموزشی شامل یک عضو باشد. به عبارتی همه اعضا را با هم شروع نکنید بلکه تک تک آموزش دهید.
- ابتدا از اندامهای بزرگ مانند دست و پا شروع کنید و سپس به اندامهای کوچک بپردازید.
- با توجه به سطح و توان کودک تمرینات کمکی مثل پازل آدمک، رنگ آمیزی، گلاژ و... را انتخاب و استفاده کنید.
- برای اینکه کودک بتواند جهات مختلف را تشخیص دهد لازم است یک مبدأ مقایسه داشته باشد. در ابتدا بدن مبدأ قرار گرفته و کودک جهات مختلف را نسبت به بدن خود می‌سنجد که بدین منظور لازم است تصویر از بدن خود و اندامهای بدن داشته باشد.

جنسیت

کودک باید مفهوم دختر و پسر را درک نماید و قادر به تشخیص بین آنها باشد. او باید بتواند به تفاوت لباس، مو، بازی‌ها و... اشاره کند. اغلب کودکان نسبت به جنسیت خود حداقل این شناخت را دارند که وقتی آنها را با ذکر جنسیت صدا می‌زنند، (دختر یا پسر) عکس العمل نشان دهند. (آریان فر، ۱۳۷۶)

توجه: پیش‌نیاز این مرحله از شناخت درک مفهوم طبقه‌بندی می‌باشد. (رجوع به ریاضی) این مرحله بهتر است با سایر بچه‌های کلاس و سپس با عروسک که عینی تر و قابل فهم تر برای کودک می‌باشد شروع گردد و سپس با تصویر انجام شود.

فعالیت‌های پیشنهادی:

- الف) ابتدا کودک را با ذکر جنسیت وی صدا بزنید.
- ب) پس از این که کودک به تمرین بالا پاسخ و عکس العمل نشان داد، به اجرای مراحل بعد بپردازید.

ج) تعدادی از بچه‌های کلاس را برحسب دختر و پسر بودن (باتوجه به لباس و مو) انتخاب و در دو گروه قرار دهید و بعد درباره هر کدام شرح دهید.

د) تمرین فوق را می‌توان با عروسک و سپس با تصویر و نظیر آن اجرا نمود.

ه) چنانچه از یادگیری مراحل قبل اطمینان حاصل نمودید به توضیح پیرامون تفاوت‌های بین گروه‌ها پردازید. (تفاوت‌ها شامل نوع لباس، مو، اسباب بازیها و ... می‌باشند.)

و) در این مرحله به توضیح و ارتباط بین تفاوت‌ها و جنسیت پردازید.

ز) از کودک بخواهید که تصویر، عروسک و... را بر اساس جنسیت جدا نماید و به شما نشان دهد.

ک) از کودک بخواهید که تصویر دختر یا پسر را ترسیم کند.

ل) در مرحله پایانی کودک باید قادر به تشخیص جنسیت خود و اطرافیان باشد.

اطلاعاتی راجع به خود و خانواده

هدف از این مهارت آن است که کودک قادر به پاسخگویی در برابر سؤالاتی از قبیل (اسم مادرت چیست؟ نام پدر و شغل او چیست؟ و...) باشد. بنابراین می‌توان ابتدایی‌ترین مرحله در این خرده‌مهارت را، شناخت و بیان نام خود و اعضاء خانواده دانست. چنانچه اطمینان حاصل نمودید که کودک به سطوح بالاتر درک و بیان رسیده است می‌توانید اسامی دیگری به جزء خانواده، مانند دوستان، اقوام و... و حتی تعداد آن‌ها و آدرس محل سکونت خود را نیز به وی آموزش دهید.

نکات مورد توجه:

- آشنایی کودک با کلمات و مفاهیمی چون مامان، بابا، برادر و... را بعنوان یکی از پیش نیازهای این مرحله نباید از نظر دور باشد.
- در این مرحله نشان دادن و یا حتی چسبانیدن تصاویر افراد در دفتر و تمرین و تکرار آن‌ها کمک خوبی می‌باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) ابتدا به کودک اشاره کنید و نامش را بگویید. این کار را چندین مرتبه تکرار نمائید.

ب) به کودک اشاره کنید (بهتر است اشاره ب‌دست خودش باشد) و از کودک بخواهید نامش را تکرار کند.

ج) تمرین بالا را با عکس کودک انجام دهید.

د) در نهایت تمرینات بالا را در مورد اعضای دیگر نیز انجام دهید.

بخش دوم

شناخت اشیاء

کودک در طول روز با تعداد زیادی شی در محیط خود مواجه می‌شود و ممکن است به نوعی با آن‌ها سروکار داشته باشد. برای مثال کودک هر روز لباس‌هایی را می‌پوشد، در دستشویی با صابون، آب، شیرآب و حوله و در اتاق با تلویزیون، کنترل، میز، صندلی و فرش و..... سروکار دارد.

لذا از یک سو لازم است نام و کاربرد آن‌ها را بداند و از سوی دیگر اگر این موارد برای آموزش انتخاب شوند به دلیل برخورد بسیار زیاد کودک با آن‌ها آسان‌تر و بهتر آموخته می‌شوند.

در این مرحله انتظار می‌رود که کودک بتواند اشیاء و وسایلی نظیر:

۱-۲) وسایل خانه (از جمله میز، صندلی، تلویزیون، فرش و.....)

۲-۲) وسایل نظافت شخصی (از جمله مسواک، شانه، حوله و.....)

۳-۲) پوشاک (از جمله بلوز، شلوار، جوراب و.....)

۴-۲) لوازم مدرسه (از جمله مداد، پاک‌کن، تراش، کیف، خط‌کش و.....)

۵-۲) وسایل آشپزخانه (از جمله قاشق، چنگال، لیوان، بشقاب و.....)

را بشناسد و کاربرد آن‌ها را بداند و درک نماید و در سطوح بالاتر بیان نماید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

نکته: بهتر است در شروع آموزش، جهت بالا بردن سطح شناخت کودک، از اشیاء و وسایل محیط اطراف خود که همواره در طول روز با آن‌ها سروکار داشته و بکار می‌برد آغاز نمود. به عبارتی برای آموزش و آشنایی با اشیاء ابتدا از وسایل پرکاربرد مثل لیوان، قاشق، کفش و..... استفاده نمائید.

الف) شی مورد نظر را روبروی کودک قرار داده، نام آن را تکرار کنید و با انگشت اشاره خود به آن اشاره کنید تا کودک آن را نگاه کند و آن قدر تمرین را ادامه دهید تا هربار نام شی مربوطه را می‌برید کودک به آن نگاه یا اشاره نماید.

ب) همزمان با مرحله قبل در صورتی که کودک قادر به شناخت اشیاء شد، می‌توانید تصویر شیء مورد نظر را نیز به وی نشان دهید تا ارتباط بین تصویر و شیء را نیز در او ایجاد نمایید. ج) پس از مرحله نشان دادن شیء مرحله بیان نام شیء (در مورد کودکانی که به سطح گفتار و بیان رسیده‌اند) مورد توجه قرار می‌گیرد تا بدانجا که کودک بتواند در برابر سؤال «این چیست؟» پاسخ دهد.

نکته: شاید لازم باشد برای این تمرین بارها سؤال و جواب را خودتان بلافاصله پشت هم بیان کنید مثلاً این چیه؟ سیب/این چیه؟ سیب و...

د) در مرحله بعد کاربرد هر یک از اشیاء و وسایل را برای وی توضیح و آموزش دهید. و) سپس به ترتیب مکان نگهداری، نوع نگهداری، نوع مصرف، نکات ایمنی و... را آموزش دهید.

ه) چنانچه کودک مراحل قبل را به خوبی آموخته باشد در این مرحله باید توانایی توضیحات بیشتر در مورد هریک از وسایل را داشته باشد. مثلاً:

- میز چوبی است.
- میز پایه دارد.
- میز...

ی) سپس کودک باید قادر به کامل نمودن جمله ناقص مطرح شده در مورد شیء مورد نظر باشد. مثلاً من با شانه..... (موهایم را مرتب می‌کنم).

ن) در مرحله آخر کودک باید توانایی پاسخ دادن به سؤال یا چیستان مطرح شده باشد. مثلاً آن چیست که می‌پوشیم، دکمه دارد، آستین دارد، بدن را گرم نگه می‌دارد.....

توجه: تمرینات این قسمت بویژه از قسمت ج به بعد عملاً با مبحث زبان آموزی ارتباط مستقیم داشته و به تقویت مهارت‌های زبانی نیز کمک می‌نماید.

بخش سوم

شناخت حیوانات

همانگونه که جهت کمک و پیشرفت بهتر و سریع‌تر در امر یادگیری در مهارت‌های قبل ذکر شد، در شناخت حیوانات نیز بهتر آن است که ابتدا از حیواناتی که احتمال دیدن آن‌ها در محیط زندگی بیشتر است شروع نموده و سپس به دیگر حیوانات که دسترسی به آن‌ها مشکل‌تر است بپردازید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) در ابتدا می‌توانید از عروسک‌های پولیشی و نظیر آن استفاده نمایید و نام هر یک را طی مدت زمان مناسبی جهت یادگیری برای وی بیان نمایید، سپس حیوان (اسباب بازی) آموخته شده و یک شی کاملاً متفاوت (مثل ماشین یا لباس و...) را مقابل کودک قرار داده از کودک بخواهید حیوان را بردارد (باید کودک اجرای دستور داشته باشد) یا نشان بدهد.

ب) در مرحله بعد چنانچه کودک به درجه‌ای از شناخت رسید، به ارائه تصویر مورد نظر بپردازید و سپس مرحله الف را با تصویر حیوان ارائه دهید، ابتدا بخواهید تصویر حیوان را با عروسک آن جور کند و بعد تصویر را به تنهایی شناسایی نماید.

ج) چنانچه کودک به سطح گفتار و بیان رسیده باشد از وی بخواهید نام هر یک از حیوانات را بگوید.

د) تقلید صدای هر یک از حیوانات را به وی آموزش دهید..

و) در مرحله بعد نوع و نام تغذیه هر یک را به وی آموزش دهید.

ه) سپس می‌توانید اطلاعات بیشتری نظیر:

- نوع پوشش بدن

- نوع حرکت
 - نوع تنفس
 - نوع زاد و ولد
 - محل زندگی و....
- را به وی آموزش دهید.

یادآوری کلی (نکته کلی):

تمرین جورکردن شی با تصویر و آماده کردن کودک برای بازشناسی تصاویر می‌تواند پایه‌ی بسیار خوبی برای آموزشهای بعدی از طریق تصاویر باشد.

ی) سپس کودک باید قادر باشد به سؤال یا چیستان مطرح شده در مورد حیوان مورد نظر پاسخ گوید. به عنوان مثال: آن چه حیوانی است که روی تنش پر دارد، نوک دارد، دانه می‌خورد؟

ن) چنانچه کودک تمامی مراحل فوق را بخوبی آموخت و با فرض بلد بودن مرحله طبقه‌بندی، به آموزش طبقه‌بندی بین حیوانات اهلی و وحشی بپردازید.

نکته: قابل ذکر است که در سطوح خیلی بالا کودکان باید قادر به طبقه‌بندی حیوانات از جهات مختلف از قبیل نوع حرکت، خوراک، پوشش و... نیز شوند.

بخش چهارم

شناخت میوه‌ها

در این بخش هدف اصلی آن است که کودک میوه‌های مختلف را شناسایی نماید و در سطوح بالاتر بتواند شیوه ی خوردن، مزه، طعم و حتی بوی هریک را تمیز دهد. بهتر است در ابتدا از میوه‌های فصل که قابل دسترسی هستند شروع نمود و سپس به دیگر میوه‌ها پرداخت.

فعالیت‌های پیشنهادی:

- الف) میوه (پلاستیکی یا واقعی) را به کودک نشان دهید و نام ببرید، سپس از کودک بخواهید میوه‌ی مورد نظر را نشان بدهد.
- ب) میوه را کنار یک شی دیگر قرار دهید و از کودک بخواهید میوه را بردارد.
- ج) تمرین‌های بالا را با تصویر اجرا نمایید.
- ب) همزمان، میوه‌های مختلف را با تصاویرشان به کودک نشان دهید و بخواهید با هم جور کند.
- ج) از کودک بخواهید که از میان تصاویر مختلف تصویر میوه‌ی مورد نظر را نشان دهد.
- د) از کودک بخواهید از داخل ظرف، میوه‌ی مورد نظر را جدا نماید. به طور مثال: بخواهید یک سیب بیاورد. (ترجیحاً ابتدا از دو نوع میوه شروع نمایید.)
- ی) چنانچه از شناخت کامل کودک مطمئن شدید، با وی درمورد اطلاعاتی چون؛ رنگ، مزه، نوع رویش و.... بحث و صحبت نمائید. به طور مثال: سیب قرمز است، سیب دانه‌دار و گرداست، آن را پوست می‌کنیم و....
- ج) از کودک بخواهید که تصاویر کشیده شده از میوه‌ها را به رنگ خود رنگ‌آمیزی نماید.

نکته: این تمرین برای کودکانی که رنگ‌های سمبولیک را می‌دانند قابل اجرا می‌باشد.

د) از کودک بخواهید پس از نامیدن هر میوه توسط شما مزه‌ی آن را بیان نماید.
ه) در سطوح بالاتر به طریقی که کودک قادر به دیدن میوه‌ی مورد نظر نباشد، بخواهید صرفاً با کمک حس چشایی یا بویایی نام آن را ببرد.

بخش پنجم

رنگ‌ها

منظور از شناخت رنگ آن است که کودک توانایی درک و بیان نام هر یک از رنگ‌های اصلی را داشته باشد. در واقع کودک باید به درجه‌ای از آگاهی رسیده باشد که درک نماید اشیاء و... علاوه بر شکل دارای ویژگی دیگری به نام رنگ هستند و حتی در سطوح بالاتر توانایی شناخت رنگ‌های فرعی را نیز داشته باشد که جهت رسیدن به این مرحله بهتر است خرده‌مهارت‌های زیر را به ترتیب طی نماید.

برای آموزش رنگ در کتاب‌های مختلف روش‌های متفاوتی ذکر شده است که البته کلیات آن‌ها یکسان می‌باشد. مادر این کتاب مراحل را به شکل زیر انتخاب نموده‌ایم :

(۱) تمیز

(۲) تشخیص (شناخت)

(۳) بیان

(۴) تعمیم

(۵) رنگ‌های سمبولیک

• در برخی منابع آموزش رنگ‌های سمبولیک را در مراحل اولیه ارایه نموده‌اند.

تمیز رنگ (جور کردن رنگ‌ها)

بدان معنی است که کودک بتواند رنگ‌های شبیه به یکدیگر را حتی بدون شناخت نام هر یک از یکدیگر جدا نماید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) تعدادی وسیله یا مهره‌ی شبیه به هم که دارای رنگ‌های مختلف هستند (ابتدا از دو رنگ شروع کنید) را در دو ظرف جداگانه در اختیار کودک قرار دهید و پس از ارائه هر یک از او بخواهید که هر کدام را در ظرف خود قرار دهد.

نکته: نیاز است کودک قبل از این مرحله طبقه بندی را آموخته باشد.

ب) می‌توانید دو شیء رنگی را با یکدیگر مخلوط نمائید و با جدا کردن نمونه‌ای از یک رنگ از کودک بخواهید او نیز مانند شما عمل نماید.

ج) تمرین‌های فوق را می‌توانید با کارت‌های رنگی نیز انجام دهید.

تشخیص رنگ (شناخت رنگ):

در این مرحله هدف آن است که کودک توانایی تشخیص یک رنگ را از میان رنگ‌های دیگر داشته باشد. بدین معنی که پس از نامیدن رنگ مربوطه بدون ارائه الگو بتواند آن را نشان دهد و یا از دیگر رنگ‌ها جدا نماید.

فعالیت‌های پیشنهادی

الف) تمرینات مرحله تمیز را همزمان با بیان نام رنگ اجرا نمایید.

ب) دو شیء شبیه به هم که دارای رنگ‌های متفاوت هستند را در اختیار کودک قرار دهید و از وی بخواهید تا رنگ مورد نظر را نشان و یا جدا نماید.

ج) دو شیء که از لحاظ شکل و رنگ با یکدیگر متفاوت هستند را در اختیار کودک قرار دهید و سپس از وی بخواهید تا رنگ مورد نظر را نشان و یا جدا نماید.

د) تمامی مراحل فوق را با کارت‌های رنگی نیز می‌توانید اجرا نمائید.

نکته: در این مرحله از آموزش رنگ‌ها (تشخیص رنگ) بهتر است از یک رنگ شروع نمائید و زمانی که مطمئن به شناخت کامل شدید، رنگ بعدی را آموزش دهید.

نکته: چنانچه شناخت رنگ خاصی مدنظر می‌باشد از بیان نام رنگ‌های دیگر که آموزش نداده اید بپرهیزید. مثلاً نگوئید سبز را نمی‌خواهیم اگر سبز راداد. (هنوز سبز را آموزش نداده‌اید)، بگوئید: نه این آبی نیست، آبی رابده.

بیان رنگ

پس از آنکه کودک مرحله تمیز و شناخت رنگ‌ها را به خوبی آموخت گام بعدی (در صورت داشتن توانایی بیان) شروع آموزش مرحله بیان رنگ می‌باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) رنگ مورد نظر را به کودک نشان دهید و نام آن را بیان نمایید. تمرین را تا آنجا ادامه دهید که کودک قادر به بیان نام آن رنگ شود.
نکته: بهتر است تمرین فوق را ابتدا روی اشیاء و سپس تصاویر ارائه دهید.

تعمیم رنگ

منظور از تعمیم رنگ آن است که کودک قادر باشد رنگ آموزش داده شده را در موارد دیگر مانند اشیاء، وسایل، اجزای طبیعت و... تشخیص بدهد.
نکته: قبل از شروع آموزش این مرحله (تعمیم رنگ) لازم است کودک ابزار و وسایل اطراف خود را به خوبی بشناسد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) از کودک بخواهید به اطراف با دقت نگاه کند و در میان وسایل پیرامون خود شی یا وسیله‌ای که دارای رنگ مورد نظر می‌باشد؛ پیدا نماید. مثلاً بخواهید که بلوز سبز را پیدا نماید.
ب) در سطوح بالاتر می‌توانید تمرین را کمی پیچیده تر نموده و در کنار رنگ، نام شیء را نیز مشخص کنید. مثلاً بخواهید که دایره‌های قرمز رنگ را پیدا نماید و یا این که بتواند بلوز سبز بزرگ را پیدا کند.
ج) تمرین فوق را می‌توانید روی تصاویر نیز ارائه نمایید.

رنگ‌های سمبولیک

منظور از شناخت رنگ‌های سمبولیک آن است که کودک بتواند (وسایل، میوه‌ها، محیط طبیعی و...) را به رنگ اصلی و واقعی خود بشناسد و حتی در سطوح بالا (داشتن

توانایی بیان) رنگ آن‌ها را بعنوان یک سمبل (از آن رنگ) بیان نماید. لذا جهت رسیدن به این مرحله نیاز است که کودک درک نماید بعضی از وسایل و پدیده‌ها رنگ‌های خاصی دارند مثل خورشید زرد است و خیار سبز. (آریان فر، ۱۳۷۶)

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) در ابتدا سعی نمایید از مواردی که قابل دسترسی می‌باشند و برای کودک کاربرد بیشتری دارند شروع نمایید، بدین ترتیب که آن شی را به کودک نشان دهید و رنگش را بیان نمایید و این کار را چنان تکرار نمایید تا کودک رنگ آن شیء را بیاموزد. مثلاً: این خیار است. خیار سبز

ب) تصاویری از میوه‌ها، وسایل و... را در اختیار کودک قرار دهید و سپس از وی بخواهید هر کدام را به رنگ واقعی خود رنگ‌آمیزی نماید.

ج) تصاویری رنگ شده از وسایل، میوه‌ها و... که دارای رنگ‌های ثابت می‌باشند را در تعداد و رنگ‌های مختلف در اختیار کودک قرار دهید و از وی بخواهید آنکه رنگش درست است را مشخص نماید. مثلاً: چند خورشید با رنگ‌های زرد، سبز، آبی، قرمز را نشان دهید و از کودک بپرسید: رنگ آمیزی کدام خورشید درست است؟

د) در نهایت کودک باید قادر به پاسخگویی به سؤالاتی نظیر «خورشید چه رنگیه؟» باشد.

بخش ششم

آب و هوا

در این قسمت هدف آشنا نمودن کودک با پدیده‌هایی مانند تغییرات شب و روز، باد و باران و سایر پدیده‌های جوی می‌باشد. لذا این بحث از تغییرات شبانه روز تا تغییرات فصول و حتی تغییراتی که در پوسته زمین (مانند زلزله) و جو هوا (مانند رعد و برق) ایجاد می‌شود را شامل می‌گردد.

شب و روز

در این خرده مهارت هدف آن است که کودک توانایی درک و بیان مفهوم روز و شب را پیدا نماید و قادر باشد توضیحاتی پیرامون آن‌ها نظیر تفاوت‌ها، ویژگی‌ها، اتفاقات و... را بیان نماید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

- الف) ابتدا تصویر روز را به کودک نشان دهید نامش را بگوئید و خصوصیات آن (بودن خورشید در آسمان و...) را برای وی بیان نمایید.
- ب) تصویر روز را کنار یک تصویر دیگر قرار دهید و از کودک بخواهید تصویر روز را نشان دهد.
- ج) سپس تصویر روز را نشان دهید و نامش را بپرسید.
- د) مراحل فوق را در مورد آموزش مفهوم شب انجام دهید، پس از یادگیری کامل شب و روز، هر دو تصویر را به وی نشان دهید و در مورد آن‌ها سؤال نمائید.

ج) جهت یادگیری بهتر و آسان تر می‌توانید علاوه بر تصاویر از فیلم‌ها و یا حتی قرارگرفتن در موقعیت واقعی آن مفهوم، استفاده نمائید.

د) از کودک بخواهید از بین تصاویر (شب و روز) مفهوم مورد نظر را نشان دهد. مثلاً: کدام تصویر شب است؟ در کدام تصویر هوا تاریک است؟

ه) از کودک بخواهید درباره فعالیت‌های مربوط به شبانه روز خود توضیح دهد. مثلاً: شب بعد از خوردن شام چه کار می‌کنید؟

و) از کودک در مورد تفاوت‌ها و یا شباهت‌های موجود در هر مفهوم (شب یا روز) سؤال نمائید. مثلاً: چه چیزهایی در شب و چه چیزهایی در روز در آسمان وجود دارد؟

ی) در سطوح بالاتر می‌توانید از کودک بخواهید که تصویری از شب یا روز ترسیم نماید و برای هر یک داستانی بیان نماید.

برف و باران

در اینجا صرفاً شناخت مفهوم برف و باران مد نظر می‌باشد ولیکن در صورتی که کودک به مراحل شناختی بالاتری رسیده باشد می‌توان مواردی از قبیل علت باریدن، زمان باریدن، تفاوت بین برف و باران را نیز به وی آموزش داد.

فعالیت‌های پیشنهادی

الف) جهت سهولت کار بهتر است از تصاویر، فیلم و... استفاده نمائید، بدین ترتیب که همزمان با نشان دادن تصویر مربوطه و اشاره به آن، نام مفهوم را بیان کنید و از کودک نیز بخواهید تکرار نماید.

ب) از کودک بخواهید در میان تصاویر مختلف مفهوم مورد نظر را پیدا نماید. مثلاً: در کدام تصویر باران می‌بارد؟

ج) تصاویر و نقاشی‌های ناقص را در اختیار کودک قرار دهید و از وی بخواهید مفهوم مورد نظر را در آن‌ها را اعمال نماید. مثلاً سه تصویر در اختیار کودک قرار دهید که یکی درختان میوه دار، دیگری آدم برفی و سومی چتر در آن‌ها کشیده شده باشد. از کودک بخواهید خورشید، باران و برف را در هر یک نقاشی نماید.

د) در مرحله بعد می‌توانید توضیحات بیشتری پیرامون مفاهیم یاد شده را آموزش دهید. مثلاً: چه زمانی برف می‌بارد؟ چه زمانی باران تبدیل به برف می‌شود؟

● نکته: تمرینات فوق در سطح بالا می‌باشند، لذا آموزش آن‌ها الزاماً پیشنهاد نمی‌گردند.

آب، خاک، آتش

در این خرده‌مهارت هدف شناخت و تشخیص هر یک از مفاهیم نامبرده می‌باشد. مربی می‌تواند هر یک از مفاهیم را به صورت یک واحد کار در نظر گرفته و طی یک یا دو هفته در قالب تکالیفی مانند موارد زیر با کودک اجرا نماید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) نام هریک از مفاهیم را بیان نمائید و حالت واقعی و تصویر آن را به کودک نشان دهید.

ب) کاربرد و ویژگی‌های هر یک را آموزش دهید. مثلاً: با آب همه چیز را می‌شوئیم.

ج) با توجه به سطح ذهنی کودک آشنایی با کاربردها و ماهیت هر مورد می‌تواند پیچیده‌تر باشد. مثلاً: آب از کجا می‌آید.

د) در سطح دیگر می‌توان کودک را با صفات مربوط به هر مورد، آشنا نمود. مثلاً: آب خیس می‌کند.

باد، رعدوبرق، زلزله

مانند تمرینات قبل با توجه به سطح ذهنی کودک و میزان اطلاعات وی یکی از موارد بالا را انتخاب نمائید و به جهت آموزش چند جلسه‌ای روی آن متمرکز شوید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) می‌توانید به کمک بادبزن، باد را ایجاد نمائید تا کودک آن را حس کند و سپس نام آن را ببیرد.

ب) تصاویری درمورد باد به کودک نشان دهید. سپس از وی بخواهید درمورد آن‌ها صحبت نماید.

ج) شیوه تولید باد را با یک بادبزن و یا یک تکه مقوا و... با همدیگر در کلاس تمرین نمایید.

ج) وسایلی که باد را تولید می‌نماید را به کودک نشان دهید و در مورد آن‌ها با یکدیگر صحبت نمایید (مثلاً پنکه، کولر و...)

د) در مورد آموزش مفاهیم رعد و برق و زلزله بهتر است از تصاویر و فیلم‌های مربوطه کمک بگیرید.

ی) زمانی که مطمئن به یادگیری مفاهیم شدید، می‌توانید به آموزش اطلاعات بیشتری درمورد چگونگی وقوع، علت، راه‌های مقابله، مضرات، فواید و... بپردازید. مثلاً: بعد از رعد و برق چه اتفاقی می‌افتد؟

● نکته: برخی از این تمرینات سطح بالایی دارند و نباید برای تمام کودکان استفاده شوند.

ایام هفته

در این خرده‌مهارت ابتدا صرف نامیدن ایام هفته مد نظر می‌باشد که طی تمرینات مربوطه در سطوح بالاتر (هنگامی که کودک محدوده زمانی شبانه روز را درک و ایام هفته را از یکدیگر تمیز داد) کودک قادر به توضیحات بیشتر پیرامون هر روز هفته نیز خواهد گشت. نکته: بدیهی است که پیش‌نیاز این مرحله، شناخت و حتی بیان طوطی‌وار و مفهومی اعداد حداقل تا ده می‌باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) به صورت ریتمیک یا همراه با موسیقی صرفاً ایام هفته را برای کودک بخوانید. نکته: جهت یادگیری بهتر و سهل تر (به انتخاب خود و بر اساس شرایط می‌توان تعداد روزهای آموزشی را کم یا زیاد نمود) هر دو روز را برای کودک بازگو نمایید تا وی نیز بعد از شما تکرار نماید و در صورت اطمینان از یادگیری، روزهای دیگر را به ترتیب اضافه نمایید.

ب) پس از یادگیری تمرینات فوق در مراحل بعد می‌توان به شرح ایام هفته بپردازید. بعنوان مثال: جمعه یک روز تعطیل است که به مدرسه نمی‌رویم و...
ج) در نهایت کودک باید قادر باشد امور روزمره خود را بر حسب ایام هفته بازگو نماید.

فصل‌های سال

آنچه در این خرده‌مهارت مدنظر می‌باشد توانایی درک و بیان (در صورت داشتن مهارت بیان) فصل‌های سال و نامیدن هر یک از ماههای مربوطه به ترتیب می‌باشد. البته طی مراحل مختلف آموزش، کودک باید قادر به توضیحات بیشتری پیرامون آن‌ها از قبیل نوع آب و هوا، نوع فعالیت انسان‌ها، میوه‌ها و... نیز گردد.

فعالیت‌های پیشنهادی

الف) در ابتدا بهتر است از تصویر، فیلم و... دو فصل تابستان و زمستان شروع نموده و ضمن آن توضیحاتی از جمله باریدن برف و باران و یا گرم شدن هوا و نوع پوشاک مخصوص هر بخش و... را نیز آموزش دهید.
نکته: درموردی که احساس می‌کنیم به علت آموزش همزمان دو فصل در یادگیری تداخل ایجاد می‌گردد، می‌توانید تنها از یک مورد شروع کنید.
ب) زمانی که از یادگیری تمرین فوق اطمینان حاصل نمودید (به گونه‌ای که کودک ویژگی هر بخش را بیان نمود) به آموزش فصل بهار بپردازید.
ج) سپس به همان ترتیب بخش پاییز را آموزش دهید.
د) هنگامی که کودک قادر به ترتیب نامیدن فصل‌ها و توضیح دادن ویژگی‌های هر بخش گردید، مرحله بعد یعنی آموزش ماههای فصول را آغاز نمایید. حال بهتر است که از فصل بهار شروع نمائید و ماههای هر کدام از فصل‌ها را به ترتیب و به شکل طوطی‌وار برای وی بخوانید.
نکته: دقت نمایید تمرین را تا بدانجا تکرار نمایید که کودک بتواند به سؤالاتی نظیر زیر پاسخ دهد:

الف) یک سال چند فصل دارد؟

ب) ماههای هر فصل را نام ببرید.

ج) نوع پوشش در هر فصل چگونه می باشد؟

د) با تغییر فصول در فعالیت های انسانها چه تغییراتی ایجاد می شود؟

و) هر فصل چه میوه ای دارد؟

ه) وسایل مورد استفاده ی مربوط به هر فصل چیست؟

* یادآوری: این تمرینات و مواردی مشابه این، برای کودکان آموزش پذیر و مسطح بالا مناسب است.

بخش هفتم

وسایل نقلیه

در ابتدا هدف شناخت وسایل مختلف نقلیه از قبیل دوچرخه، ماشین، قطار، کشتی و... می باشد ولیکن در مراحل بعد باید کودک قادر باشد وسایل نقلیه را بعنوان یک طبقه خاص در نظر گیرد و حتی بتواند ویژگی، کاربرد، شباهت‌ها و تفاوت‌های هر یک را بشناسد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) نیاز است جهت شناخت وسایل از اسباب بازی، تصاویر، فیلم و حتی وسایل واقعی در محیط پیرامون استفاده نمایید. بدین ترتیب که وسیله یا تصویر مربوطه را به کودک نشان دهید و همزمان با اشاره انگشت، نامش را بیان کنید.

ب) در مرحله بعد شی یا تصویر مورد نظر را نشان دهید و از کودک بخواهید آن را نشان دهد.

ج) تمرین بالا را تکرار نمایید و از کودک بخواهید نام آن را بگوید.

د) سپس به توضیح بیشتر در مورد اجزاء هر یک از وسایل بپردازید. مثلاً: ماشین چه چیزهایی دارد؟ چرخ، صندلی، بوق و....

ه) به کودک بیاموزید که هر یک از وسایل در مکان و شرایط خاصی استفاده می‌شوند. مثلاً کشتی در آب است، یا هواپیما در آسمان پرواز می‌کند.

ی) در مرحله آخر کودک باید بیاموزد که وسایل نامبرده در گروه و طبقه‌ای به نام وسایل نقلیه قرار می‌گیرند، زیرا تمامی موارد دارای یک کاربرد مشترک و آن جابجایی افراد، وسایل و... می‌باشند. (با فرض یادگیری مفهوم طبقه‌بندی در ریاضی).

۳۰ راهنمای آموزش کودکان کم توان ذهنی

و) برای تمرین فوق می‌توانید تصاویر مختلفی را به کودک نشان دهید و بخواهید که وسایل نقلیه را جدا نماید.

بخش هشتم

گیاهان

هدف در این خره‌مهارت شناخت طبقه گیاهان و در سطح بالاتر شناخت اجزاء و فواید آنان می‌باشد. بنابراین پس از آموزش انتظار می‌رود کودک بتواند نام گیاه، فواید و... را بیان نماید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

- الف) می‌توانید برای درک بهتر و آموزش آسان‌تر از یک شاخه گل یا نشان دادن گیاهان موجود در محیط استفاده نمایید.
- ب) جهت آموزش گیاهانی که، قابل دسترسی نمی‌باشند و یا دسترسی به آن‌ها سخت می‌باشد، می‌توانید از تصاویر، فیلم و... استفاده نمایید.
- ج) در مرحله بعد هر یک از اجزاء گیاه را به کودک نشان دهید، نام آن‌ها را بگویید و در مورد آن‌ها توضیح دهید. مثلاً: گل برگ دارد، گل ساقه دارد و ...
- د) سپس مورد استفاده هر یک از گیاهان و یا حتی در سطوح بالاتر مورد استفاده هر یک از اجزاء آنان را توضیح دهید. مثلاً: گل با کمک ریشه آب و... را می‌خورد.
- و) چنانچه از یادگیری تمرینات فوق اطمینان حاصل نمودید، زمان آن است که به کودک بیاموزید که موجودات آموخته شده در یک طبقه به نام گیاهان قرار می‌گیرند.
- هـ) تصاویر مختلفی را به کودک نشان دهید و از او بخواهید، گیاهان را جدا نماید.
- ی) در نهایت از کودک بخواهید تفاوت و شباهت بین طبقه گیاهان و طبقات دیگر را بیان نماید.
- نکته: • تمرین بالا برای سطوح بالاتر قابل اجرا می‌باشد و نیاز است قبل از آموزش به سطح توانایی وی توجه نمایید.

بخش نهم

محیط طبیعی و مکان‌ها

جهت آموزش مکان‌های مختلف بهتر است در ابتدا از محیط‌هایی که کودک بیشتر با آن‌ها در ارتباط است مانند حیاط، پارک و... شروع نمائید و سپس به محیط‌های دیگری که با آن‌ها ارتباط کمتری دارد و یا دسترسی به آن‌ها دشوار است مانند جنگل، بیابان و... بپردازید.

● نکته: بدلیل عدم دسترسی به تمامی مکان‌ها بهتر است از تصاویر و یا حتی فیلم‌های مربوطه استفاده نمائید و در صورت امکان، ارائه‌ی همزمان تصویر و محیط را برای کودک فراهم نمایید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) ابتدا نیاز است صرفاً کودک تصویر محیط مورد نظر را بشناسد. برای رسیدن به این هدف تصویر مورد نظر را به او نشان دهید و همزمان با اشاره به تصویر، نام آن محیط را بیان نمائید.

ب) سپس عکس را با عکس دیگری (ترجیحاً خیلی متفاوت) نشان بدهید و بخواهید محیط مورد نظر را نشان بدهد.

ج) در مرحله بعد شما عکس را نشان بدهید و او نام ببرد (باید وی به مرحله بیان رسیده باشد)

د) چنانچه تمرین فوق را فرا گرفت می‌توانید به توضیح بیشتر در مورد هر محیط بپردازید تا بدان‌جا که کودک قادر باشد به سؤالاتی نظیر موارد زیر پاسخ دهد:

- وسایل یا موجودات مربوط به آن محیط

۳۴ راهنمای آموزش کودکان کم توان ذهنی

- مورد مصرف هر محیط
- نوع موجودات یا افراد حاضر در آن مکان یا محیط و...

بخش دهم

محیط شهری

همانگونه که می‌دانید آشنایی با محیط زندگی و شهری یکی از نیازهای اصلی برای سپری کردن امور روزمره و وارد شدن به اجتماع انسان‌ها می‌باشد. بنابراین می‌توان این مرحله از شناخت را از شناخت خیابان و کوچه شروع و حتی تا مرحله شناخت شهر و منطقه و روستا ادامه داد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) بهتر است برای کمک در امر یادگیری، کودک را به محیط خارج از منزل برده و موارد را به وی نشان و آموزش داد.

ب) درموردی که دسترسی به محیط واقعی دشوار است، می‌توانید از تصاویر، فیلم و.... استفاده نمائید و نام هر یک را برای کودک بیان و توضیحات بیشتری را ارائه دهید.

ج) تصویر مورد نظر را به کودک نشان دهید و از وی بخواهید آن را نشان دهد و در مرحله بعد نام آن را بگوید.

د) از کودک بخواهید تصاویر ناقص از محیط‌های شهری را کامل نماید. مثلاً: کودک تصویر ناقص یک خیابان را کامل کند.

هـ) درموردی که کودک توانایی ترسیم را دارد از او بخواهید که تصاویر درخواست شده از محیط شهری را بکشد. مثلاً: تصویر یک خیابان را بکش.

تصویر یک روستا را بکش.

تصویر یک شهر را بکش.

بخش یازدهم

جاندار و بی جان

یکی دیگر از طبقه‌بندی‌های موجود جهت آموزش به کودکان، طبقه‌بندی موجودات به دو دسته بزرگ جاندار و بی جان می‌باشد.

● نکته: برای رسیدن به درک این مرحله از شناخت نیاز است که ابتدا کودک با مفهوم طبقه‌بندی آشنا شده باشد و حتی طبقه‌بندی‌هایی نظیر پوشاک، حیوانات، خوراک و... را به خوبی آموخته باشد.
در واقع کودک باید بیاموزد که جدای از طبقه‌بندی‌های آموخته شده یک طبقه بزرگ‌تری وجود دارد که تمامی طبقه‌ها را از نظر جاندار و بی جان بودن در خود جای می‌دهد.

فعالیت‌های پیشنهادی

الف) پیشنهاد می‌شود تعدادی تصویر موجود جاندار و بی جان را در اختیار کودک قرار داده و با کمک آن‌ها را از یکدیگر جدا نمایید.

● نکته: تمرین فوق را تا بدانجا تکرار کنید که کودک قادر باشد به تنهایی موجودات را از یکدیگر جدا نماید.

ب) سپس سعی نمایید معنی جاندار یا زنده بودن را با کمک عبارتی چون:

- نفس می‌کشد.

- راه می‌رود.

- رشد می‌کند و....

به او آموزش دهید.

- ج) چنانچه از یادگیری تمرین فوق اطمینان حاصل نمودید به کودک بیاموزید که موجوداتی که در طبقه بالا قرار نمی‌گیرند در دسته بی‌جان طبقه‌بندی می‌شوند.
- د) در مرحله بعد پس از نامیدن هر موجود بخواهید کودک مشخص نماید که جاندار است یا بی‌جان. مثلاً: میز جاندار است یا بی‌جان؟
- و) سپس از کودک بخواهید (در صورت داشتن توانایی بیان) تعدادی موجود جاندار یا بی‌جان را نام ببرد.
- ه) در نهایت از کودک بخواهید که علت جای گرفتن هر یک از موجودات را در طبقه خود بازگو نماید. مثلاً چرا گل موجود جاندار است؟

بخش دوازدهم

خوراکی‌ها

در اینجا هدف شناخت خوراکی‌های موجود در محیط و در سطوح بالاتر شناسایی آنان بعنوان یک طبقه جداگانه به نام خوراکی می‌باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) جهت ایجاد علاقه و کمک به یادگیری بهتر می‌توانید از خوراکی‌های مورد علاقه کودک شروع نمایید. بدین ترتیب که پس از نشان دادن خوراکی مورد نظر نام آن را بیان کنید.

ب) علاوه بر استفاده از خوراکی‌های موجود می‌توانید از تصاویر و... نیز استفاده نمایید. این امر کمک بزرگی برای آموزش خوراکی‌هایی که قابل دسترسی نمی‌باشند می‌نماید.

ج) پس از ارائه تصویر، اسباب بازی و... از خوراکی‌ها، از کودک بخواهید نام هر یک را بیان کند. مثلاً: این چیه؟ بستنی

د) چنانچه کودک به سطح بالایی از درک رسیده باشد، می‌توانید طبقه خوراکی‌ها را به عنوان یک طبقه جداگانه در نظر بگیرید و به وی آموزش دهید.

و) از کودک بخواهید از میان تصاویر رسم شده، تصاویر خوراکی‌ها و یا خوراکی مورد نظر را رنگ نماید.

ه) چنانچه کودک قادر به بیان بود، می‌توانید از وی بخواهید نام چند خوراکی را بیان نماید.

توجه: آشنایی با اسم انواع غذاها (برنج، انواع خورشت، کباب و...)، آشامیدنی‌ها (آب، چای، نوشابه و...)، نان، مواد لبنی و ... در این قسمت گنجانده شود.

بخش سیزدهم

مفاهیم متضاد

همان‌گونه که می‌دانید یکی از مراحل رشد شناختی، درک و شناخت و حتی کاربرد صفت‌ها، قیدها و... می‌باشد که البته اهمیت این امر در فرد جهت رساندن مفهوم بعضی از خواسته‌های خود نیز نباید از نظر دور ماند.

البته این مفاهیم از مفاهیم عینی چون بزرگ و کوچک تا مفاهیم انتزاعی چون زشت و زیبا را می‌تواند در خود جای دهد. لذا جهت سهولت در امر آموزش و یادگیری بهتر و درک راحت‌تر پیشنهاد می‌شود ابتدا از مفاهیم عینی و قابل لمس که دارای یک چهارچوب مشخص و معینی می‌باشند شروع نمائید و سپس به مفاهیم انتزاعی بپردازید.

فعالیت‌های پیشنهادی:

نکته: به‌تراست در ابتدا از مفاهیمی که برای کودک کاربرد بیشتری دارند مانند بزرگ، کوچک، زیاد و... شروع نمائید.

الف) بهتر است در ابتدا از اشیاء موجود در محیط جهت آموزش استفاده نمائید، و آن چنان تکرار نمائید تا مطمئن به یادگیری شوید. مثلاً: (توپ) بزرگ / (توپ) کوچک / حالا (توپ) بزرگ را نشان بده.

ب) جهت جلب توجه و بالا بردن اشتیاق کودک می‌توانید مفاهیم را در قالب بازی به وی آموزش دهید.

ج) پس از اطمینان از یادگیری صحیح و کامل می‌توانید مفاهیم را به شکل {اسم + صفت} بیان نمائید. مثلاً: گل بزرگ، توپ بزرگ.

د) سپس می‌توانید مفاهیم را در قالب {قید+ اسم} آموزش دهید. مثلاً روی میز.
نکته: جهت اطلاعات بیشتر در دو تمرین فوق به درس ریاضی مراجعه نمایید و یا از گفتار درمانگر کمک بگیرید.
۵- در نهایت می‌توانید مفاهیم آموخته شده را در جمله (ابتدا جملات کوتاه) تمرین نمایید.
مثلاً: توپ بزرگ بده.

نکته: تجربه نشان داده است که آموزش دو مفهوم متضاد یکدیگر در یک جلسه گاه باعث ایجاد سردرگمی و به تعویق انداختن امر یادگیری شده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود که پس از اطمینان از یادگیری یک مفهوم، مفهوم متضاد آن را در جلسات بعدی آموزش دهید.

ضمناً مفاهیمی که دربرگیرنده مفاهیمی چون کمیت، حجم، مکان، جهت و... می‌باشند در بخش ریاضی مطرح شده است.

بخش چهاردهم

بیماری‌ها و راههای پیشگیری

و مبارزه با آنان

در این مبحث هدف آشنا نمودن کودک با مفهوم بیماری، پیشگیری، راههای مبارزه و حتی راههای انتقال آن می‌باشد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

الف) از موقعیت‌های قابل لمس در محیط اطراف برای آموزش کمک بگیرید. بدین ترتیب که، چنانچه فردی در محیط بیمار است به کودک نشان دهید و درمورد آن با وی صحبت نمایید.

ب) تمرین فوق را با کمک تصاویر، فیلم و... نیز می‌توان آموزش داد.

ج) ضمن ارائه تمرینات فوق می‌توانید توضیحات بیشتری پیرامون بیماری از قبیل علت، راه جلوگیری و... را نیز بیان نمایید.

مثلاً: عدم رعایت نظافت عامل بیماری می‌گردد.

د) از کودک بخواهید پس از نشان دادن تصویر مربوط به کودک بیمار یا سالم علت را بیان نماید.

و) در قالب بازی (دکتر بازی) نیز می‌توانید به درک مفهوم کمک کنید.

ز) به مفاهیمی مانند دکتر، دارو، آمپول و نیز در این قسمت اشاره کنید.